

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT NYASTE SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 49. Utkommer hvarje Söndag. **Göteborg den 2 December 1855.** Pris för år: 6 R:dr 32 sk. B:co. IX årgången

Dr. François Magendie.

Dr. François Magendie.

En af vår tids mest framstående forskare, den i Okt. 1783 i Bordeaux födde physiologen François Magendie, dog den 11 Okt. d. å. på sitt anspråkslösa landställe Sanois vid Paris. Det är icke antalet och mångfalden af de af honom uppfunna nya rön inom physiologiens område, som låta hans sträfvande för samtid och efterverld synas så utomordentligt betydelsefulla; hans största förtjenst består i grundandet och utbredningen af en ny physiologisk forskningsmethod; han skapade experimentalphysiologien, denna vetenskap, som på experimentets väg

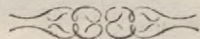
bragte oss till kunskap af hvad som föregår i den lefvande kroppen. Redan hade den af Pinel, Bichat och Corvisart i Frankrike framkallade physiologiskt-anatomiska skolan blifvit den rådande bland physiologer och läkare, då, hufvudsakligen under Magendies inflytande, den nya fysikaliskt-experimentala skolan bildades. Magendies sträfvanden erhöilo föröfrigt redan i hans tidigaste ungdom den riktning, uti hvars vidare fortsättning han blef skaparen af en ny, alla de physiologiska studierne genomträngande ande. Hans fader var nemligen sjelf läkare i Paris, uppfostrade honom efter J. J. Rousseaus grundsatser och gaf honom redan som

gosse tillfälle att öfva sig i medicinska göromål; som femtonårig yngling besökte han redan sjukhusen och, då han der-efter mera hade egnat sig åt anatomen, blef han i sitt 20:de år Boyers prosektor. Sedan han fullföljt sina patologiska studier vid flera sjukhus i Paris, erhöil han anställning som prosektor vid universitetet och väckte här allmän beundran genom sin skicklighet i beredandet af anatomiska preparater. Men snart började han att söka upplösning på så många ännu olösta frågor i physiologien, icke blott på döda kroppar, utan han började nu äfven öppna flera hundrade lefvande djur, för att utforska verksamheten i den lefvande organismen. Resultatet af dessa vivisektioner voro ibland ganska öfverraskande och förde likaså ofta till nya upptäckter, som till undanrödjande af inrotade felaktiga åsigtter öfver lifsprocessen. För att blott framställa några af dessa upptäckter, nämna vi resultaterna af hans undersökningar öfver digestionsorganernas rörelser under matsmältningen; han fann, att matstrupen härvid gör egendomliga rhythmiska rörelser; han utforskade magens rörelser efter upptagandet af maten och sökte att utfinna, hvilken verksamhet densamma utvecklade vid uppkastningsakten. Vidare anställde han iakttagelser öfver gallans verkan vid matsmältningen och öfver näringssaftens (*chylus*) beredning efter olika föda, och han fann, att luftrörslocket slöt sig vid sväljandet, men inrymde tungspenen en för ringa vigt vid sväljningsakten. Också öfver uppsugningar af vätskor genom blodådrorna, äfvensom öfver näthudens funktion i ögat ha vi honom att tacka för värdefulla kunskaper. Han upptäckte att sockret var en normal beståndsdel af blodet. Men den största förtjensten förvärfvade sig Magendie på nerv-physiologiens fält; han studerade icke blott vissa gifters inverkan på ryggmärgen, utan han grundade den redan af Ch. Bell uppställda läran fastare, att ryggmärgsnervernas bakre rötter tjena blott för känseln, de

främre blott för rörelsen, en lära, som dock senare erfor många anfall. Det kunde ej fela, att vid de tusentals djuroffer, som till nytta och fromma för vetenskapen hemfölo för Magendies undersökande knif, och vid de qual, som dessa djur utan tvifvel ibland hade att uthärda, för att genom sina smärtsamma ryckningar och verkningar på deras nervsystem, undersöka ett ofta till utseendet ovigtigt faktum, många röster höjde sig, som tadelade detta såsom ett grymt förfarande och häftigt anfölo biotomien i allmänhet. Den vetenskapliga nytta, som vanns genom dessa djurs lidande, var dock en så öfvervägande och de på dem anställde experimenter voro så mycket lofvande, att man i all framtid väl ännu kommer att offra mången kanin, hund, katt och groda för vetenskapliga ändamål.

Men Magendie rörde sig icke blott på physiologiens fält, han beträdde också sjukdomsläran och läkekonstens område. Bland annat undanröjde han också det misstaget att uppfatta cholera som en tarmens inflammation, ehuru han uppställde den visserligen osannolika meningen, att den hade sin rot i en hjertsjukdom. Han iakktog, huru lunginflammation artade sig, då ingen ingripande medicinsk behandling mellankommer. Han pröfvade icke blott flere medikamenter, utan uppgaf äfven ändamålsenliga formler för desamma. Hans method att behandla cholera bestod uti att använda sprithaltiga retmedel; man talade ännu länge efter cholera epidemien 1832 i Paris om Magendie-punsch. Vidare äro hans försök att bota hundars raseri anmärkningsvärda, men i synnerhet sökte han att bidraga dertill, att detta gift genom vidare utbredning försvagades. Han spelade en vigtig röl vid vetenskapernas akademi i Paris, hvars medlem han var sedan 1819 och af hvilken han ofta invaldes i kommittéen för vetenskapliga frågors besvarande. Således stod han i spetsen för den kommitté, som skulle bedömma Dubois-Reymonds elektro-physiologiska försök år 1850, och år 1851 ledde han den kommittés arbeten, som skulle afgifva utlåtande öfver näringsmedlen i allmänhet och undanröjde derunder många tidigare misstag. Vid en år 1846 till akademien aflaggd berättelse om en artificiell arm, som

man till pröfning hade påfört en invalid och hvilken satte denne i stånd att icke blott gripa stora föremål utan jemväl upptaga en synål, skildrade Magendie denne invalids bedröfvelse, då denne måste återlemna sin artificiella arm, med en sådan känsla, att Akademien på Aragos anförande genast beslöt att skänka den olycklige armen. Som läkare vid Hôtel Dieu fungerade Magendie länge och med framgång. Hans förnämsta verk, som flera gånger öfversatts på Tyska, heter: "*Precis élément de physiologie*" (1816). Urskiljningsgåfva utmärkte honom framförallt. Han hade redan länge lidit af en hjertsjukdom, som slutligen blef orsaken till hans död.

Blad ur vishetens bok.

Bemärk, hör, tig. Döm litet, fråga mycket.

— Var ensam när du är vid dåligt lynne. Så mycket som möjligt hos andre vid godt lynne. Det är otroligt huru mycket godt lynne rekommenderar en.

— Lofva litet, i synnerhet i småsaker; men håll, i trots af alla hinder, ditt löfte. Lita ej på löften af dem du ej känner.

— Använd all din möda, att du, såsom den vise Seneka säger, gör dig värd af uppmärksamhet genom någon gåfva.

— Låt mängdens dom alltid göra dig eftertänksam, men icke försagd.

— En menniska, som icke visar något fel, är ett dumhufvud eller en skrymtare, som man måste misstro.

— Allt det, som renar passionerna, stärker dem och förlänar dem varaktighet och behag.

— Munterhet renar förståndet — ledsnad förvillar det. — Alltför stor ansträngning skadar det. — Det sublimes föryngar det.

— Vänskapen är en planta, som måste motstå torkande väderlek.

— Man är sällan olycklig, om man icke tänker på sin olycka.

— Den som aldrig kan bedragas i vänskap, kan icke heller vara vän.

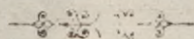
— Lita ej på den, som finner allting bra, icke på den, som finner allting illa;

men aldraminst på den, som är likgiltig för allting.

— Statens rikdom är dess medborgares arbetskraft. De lättjefulle blifva först nyttiga då de dö, emedan de då gifva plats åt andre arbetare.

— Den man är ärlig, som ej genom pengar låter muta sig; men ännu ärligare är den, som icke genom sitt stände fordömar och intressen låter muta sig.

— Hvarför kvinnorna för det mesta låta beherrska sig af dunkla känslor, kommer sig deraf, att de sällan med upprigtighet utbyta sina tankar med ord.

Blad ur naturen och lifvet.

En afton hade konung Waldemar af Danmark ridit vilse på jagten och kommit bort från sitt sällskap. Då han anlände till närmaste by, gick han från hus till hus och bad om nattherberge. Men öfverallt tillslöt man dörren och hetsade hundarne på honom, ty man kände ej kungen. Då hans sällskap följande morgon fann honom, ålade han de obarmhertiga bönderna det straff, att hvarje karl i hela byn skulle afhuggas högra benet; senare mildrade han straffet derhän, att man skulle afhugga högra frambenet blott på hvarje hund som tecken till skymf och därför lär byn i Ringsteds amt ännu i dag namnet "Beenlöse."

Man berättar om en Schweizare, som orderades "wildbadet" i Würtemberg, att han 24 timmar å rad skulle sitta i ett bad, för att på en gång igenomgå sin kur. Historien må vara sann eller ej, så mycket är visst, att det ännu i 17:de århundradet var temligen allmänt bruk att taga ett bad i 24 timmar. Det skedde vanligen Johannes Döparens Fredag, hvarför dessa bad kallades Johannisbad. Protestanterna öfvergafvo först detta bruk; hos katolikerna förbjödos de genom synodalbeslut.

Kinburn och Otschakoff.

Efter intagandet af södra sidan af Sebastopol hafva följt andra slagtingar af djupt ingripande verkan för Ryssland. Om aftonen den 7 Oktober lemnade en stark allierad eskader, som hade tagit om bord öfver 5000 man landstignings-trupper, under amiralerna Bruat och Lyons, Kamiesch-bugten och lade sig framför Odessa, hvars invånare ända till den 14 Oktober sväfvade i en oupphörlig fruktan för ett bombardement. Men något sådant följde icke, ty den 14 Oktober på morgonen lemnade den allierade flottan Odessa, styrde österut och kastade samma dags eftermiddag ankare framför Kinburn. Kinburn dominerar inloppet till Dniepr på samma sätt, som Jenikale beherrsakar inloppet till Asowska sjön. Från Kinburn kan man spärra Dnieprs inlopp och instänga ångflotttiljen i Nikolajeff. Landttungan vid Kinburn utsträcker sig lång och smal mellan inloppet till Dniepr och Svarta hafvet.

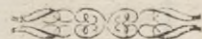
Kinburns intagande försiggick med öfverraskande hastighet. Sedan den allierade flottan kastat ankar, gingo ännu samma natt fyra franska kanonjullar under skeppslöjtnanten Allemands befäl med fem engelska kanonbåtar genom sundet vid Otschakoff och styrde in i Dnieprmyningen. Den 15 Oktober i dagningen angrepos trupperne en half mil söder om platsen och om eftermiddagen öppnade kanonbåtarna elden, ända tills vid nattens inbrott en stark sjögång tvingade dem att upphöra med skjutningen. Den 16 Oktober blåste vinden från Sydost och hindrade nästan alla rörelser. Emellertid anlade landstigningstrupperne förhuggnigar och gjorde recognosceringsmarschen åt södra delen. Endast kanonbåtarna vid Dnieprmyningen kunde fortfara att oro Kinburn. Under natten vände sig vinden åt norr och den 17 Oktober något efter kl. 9 f. m. öppnade de tre simmande batterierna (Devastation, Lave och Tonnante) elden mot Kinburn, och det med så afgörande verkan, att muren, som de besköto, mycket snart erhöill praktikabla brescher på flere punkter. Kort derefter öppnade de franske och engelske bombarderna sin eld, och nästan vid samma tid intogo fem franska och sex engelska kanonbåtar sina poster

och besköto med framgång från södra sidan batterierna *a Carbette*, hvilka redan beskötos af de simmande batterierna. Då platsens eld aftog i häftighet, uppställde sig de franska kanonbåtarna på samma linie som de simmande batterierna; detsamma gjorde äfven de engelska kanonbåtarna. Kl. 12 middag satte sig de af fregatter, korvetter och avisos ledsagade lineskeppet i rörelse och formade en linie, hvarefter de på 1,600 stegs afstånd från fortet kastade ankar. I samma ögonblick foro sex engelska och tre franska fregatter in i Otschakoff-sundet, för att angripa Kinburns skansar i ryggen. De engelska lineskeppen foro ända till midten af detta sund. Generalerna Bazaine och Spencer läto sina tiraljörer och fältkanoner framrycka ungefär 400 steg nära platsen. Denna manöver och linien af de nio franska och engelska lineskeppen, beskjutande med sitt hela artilleri platsen, hade en afgörande verkan. Kl. half två inställde elden från fort Kinburn sin verksamhet och blott de norra verken betjente sig ännu af sina mörsare. De allierade befälhafvarne funno detta ögonblick passande att uppfordra Kinburns besättning till kapitulation, och den blef antagen. Besättningen lemnade platsen med militärisk honor och gäfv sig tillfånga. De allierade trupperna besatte alla verk, platsen skulle, så lydte kapitulationsvilkoren, öfvergifvas i dess nuvarande skick. De fängne ryssarnes antal utgjorde 1,500; platsens kommandant var generalmajor Kochanowitsch.

Öfver Kinburn och Otschakoff meddelas ytterligare följande uppgifter. Floderna Bug och Dniepr utfalla i hafvet i en enda arm. Efter bildandet af en sjö, hvaruti de förena sig, taga floderna sitt gemensamma utlopp, mellan Otschakoff i norr och Kinburn i söder, genom en smal kanal, hvars djuplek är olika, men större i granskapet åt Kinburn, än Otschakoff. Otschakoff på högra sidan är bygd på strandens topp, som har en måttlig höjd och framstår i en spetsig vinkel. På yttersta spetsen höjer sig ett genuesiskt fort, i ett förfallet tillstånd. Ett batteri med 9 kanoner utgör hela försvaret af dessa kuster, utan att erbjuda allvarsamma hinder. På venstra sidan, på den långa landttungan mellan Dnieprmyningen och Svarta hafvet är Kinburns cita-

dell bygd och bildar enda försvaret af Dniepr. Detta citadell är ett verk af sten i form af ett horn, med jordverk, och på de ställen, der det icke sköljas af hafvet, är det omgifvet af en graf. Det innehåller kaserner och andra byggnader, hvilkas tak och skorstenar höja sig öfver vallarne. Detta verk är armeradt på alla sidor. Det består af en våning kasmatter, öfver hvilka befinner sig ett batteri *a Carbette*. Det hela eger ungefär 60 kanouer, af hvilka ena hälften bestyrker hafvet, den andra sydostra och nordostsidorna. Kinburn har alltid krigsflaggan hissad och eger en garnison af 2,000 man.

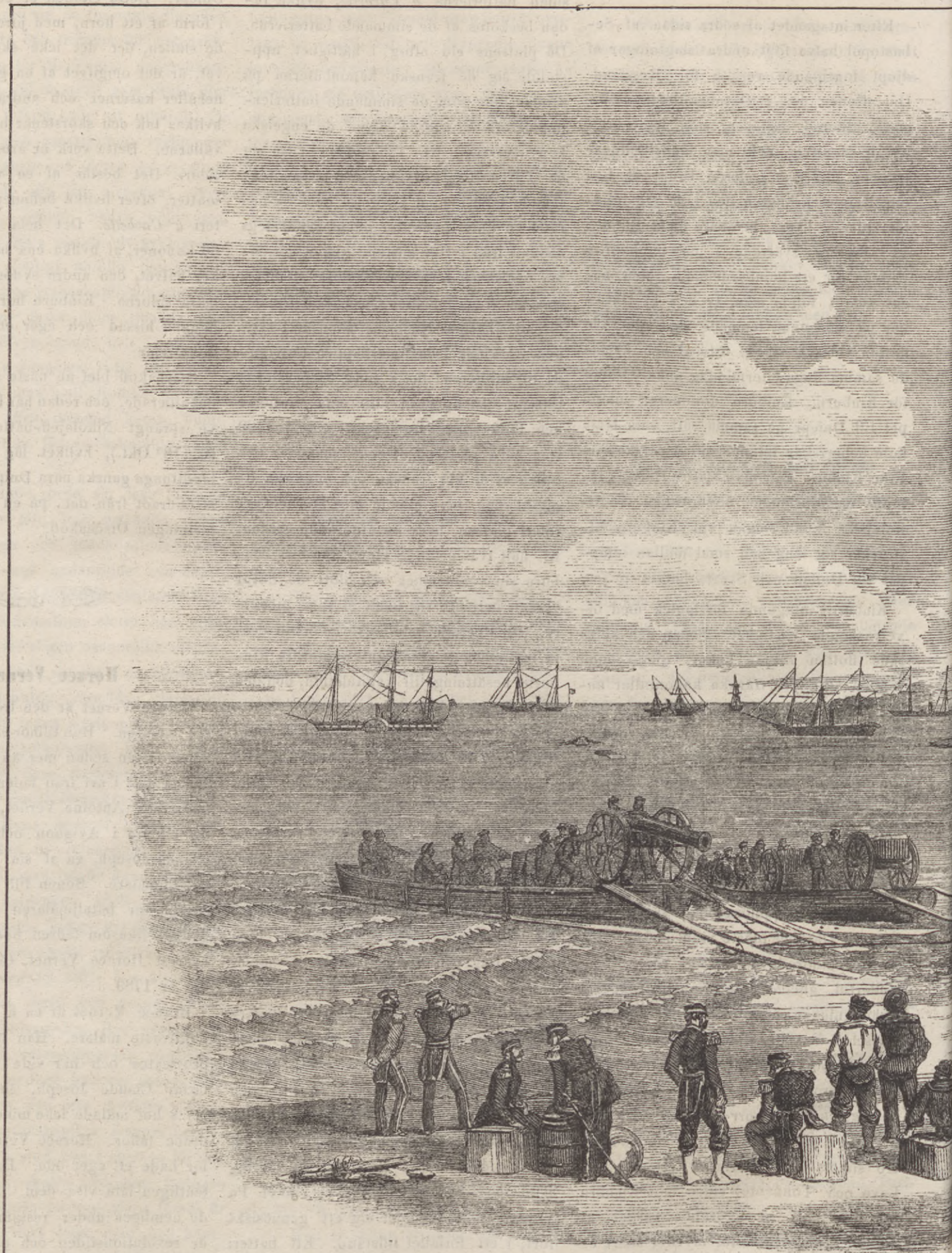
Otschakoff blef nu nästa skott-tafla för de allierade, och redan har Ryssarnes sjelfve sprängt Nikolajeff-batteriet i luften (d. 18 Okt.), hvilket låg på en flack landttunga ganska nära Dnieprmyningen, afsöndradt från den, på en höjd belägna fästningen Otschakoff.

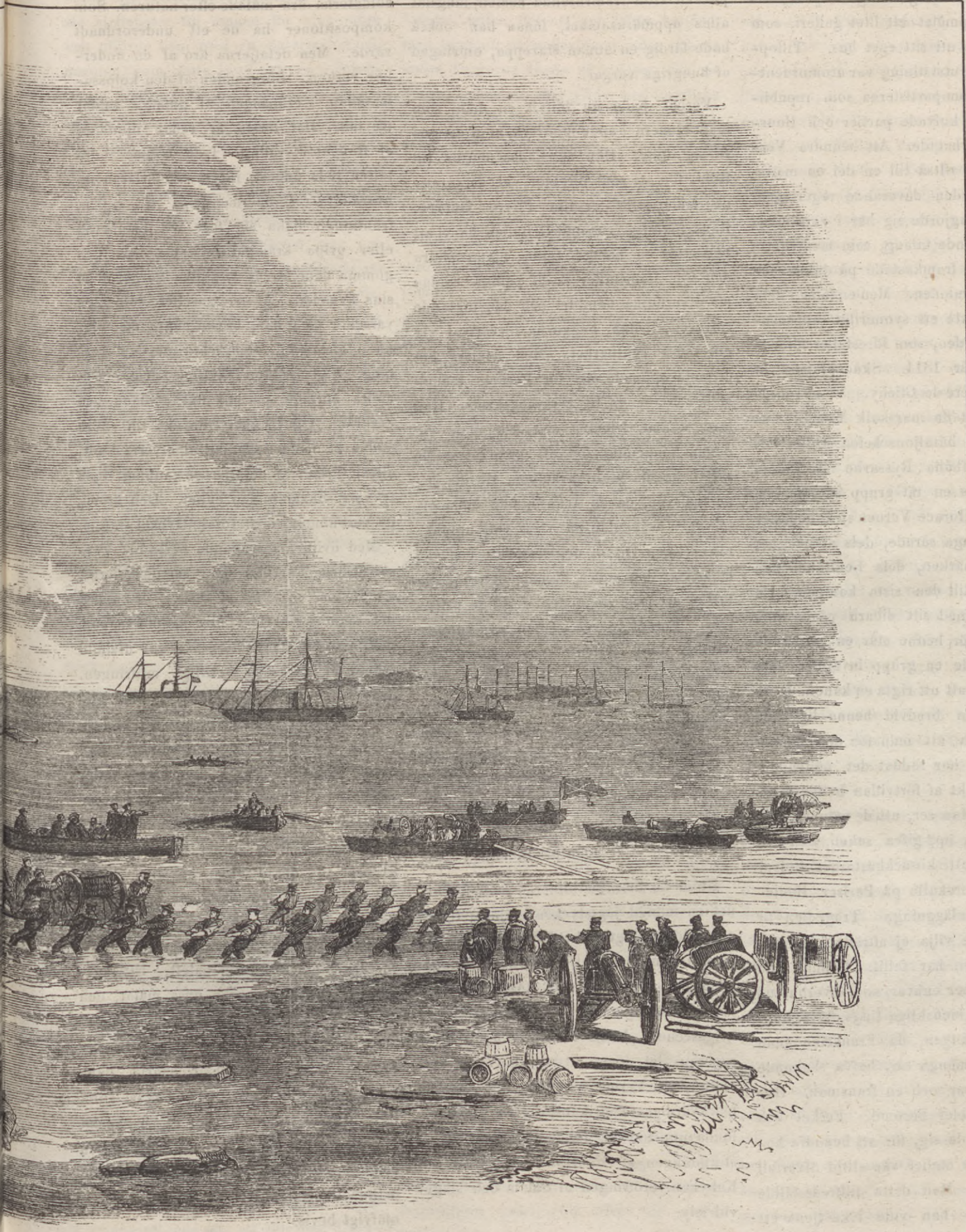
Horace Vernet.

Horace Vernet är den tredje store franske målaren. Han tillhör en familj, i hvilken konsten sedan mer än ett århundrade har gått i arf från fader till son. Hans farfars far, Antoine Vernet, var en skicklig målare i Avignon och dennes son, Claude Joseph, en af sin tids berömdaste sjömålare. Sonen till denne Claude Joseph var bataljmålaren Carle Vernet, hvilken likasom fadren bodde i Louvren, hvarest Horace Vernet, Carles son, föddes år 1789.

Horace Vernet är en af nutidens produktivaste målare. Han är en sann improvisator och har vida öfverträffat sin farfar Claude Joseph, som vid Ludvig XV:s hof målade icke mindre än två hundra taflor. Horace Vernets första taflor hade ett eget öde. Han ville ej offentligen låta visa dem. Han behandlade nemligen under restaurationen ämnen ur revolutionstiden och de bonapartiska krigens, såsom slagen vid Jemappes, Valmy, Hanau och Montmirail, idel stycken, som voro restaurationen förhatliga och icke fingo mottagas i någon utställning. Detta var visserligen för den unge Ver-

ARTILLERIETS LAN

NING VID KINBURN.

net en olycka; men han hjälpte sig dermed, att han så länge flitigt skapade, tills han hade hopmålade ett litet galleri, som han då lät se uti sitt eget hus. Tilloppet till denna utställning var utomordentlig. Såväl Bonapartisterna som republikanerna voro kufvade partier och Bourbonerna voro hatade. Att beundra Vernets verk var alltså till en del en manifestation mot den dåvarande regeringen. Utomdessa kungjorde sig här i verkligheten en betydande talang, som med djerfva penseldrag framkastade på duken nationens stora mianen. Men en tafla i detta galleri väckte ett synnerligt uppseende. Det var den, som föreställer försvaret af Paris år 1814. Skådeplatsen är framför Barrière de Olichy. Vi se i midten af denna tafla marskalk Monecy, huru han gifver bataljonschefen Odier befallning att afhålla Ryssarne från Montmartre. Utom en tät grupp af soldater, bland hvilka Horace Vernet sjelf befinner sig, se vi många sårade, dels af svaghet liggande på marken, dels hemtaude den sista kraften till den sista kampen. En qvinna sitter med sitt dibarn på en koffert och framför henne står en get, nyfiket betraktande en grupp invalider, som just är sysselsatt att rigta en kanon. Denna get och den bredvid henne liggande madrassen visa, att man för den annalkande fienden her räddat det nödvändigaste. En fläkt af förtviflan hvilar öfver denna bild. Man ser, att de männer, som här medverka, upp gifva saken, och äro öfvertygade, att kosackhästarnes hofvar snart skola återskalla på Pariser Boulevardernas stensläggnings. Tragedien är slutad; men de vilja ej afträda från scenen innan ridån har fallit. Denna tafla som ännu griper enhvar, som öfverhufvud kan gripas af menskliga tings omvexling, måste den gången, då Frankrike ännu blödde ur så många sår, hafva skakande inverkat på hvar och en fransman. Horace Vernet blef berömd. Folket och arméen förenade sig, för att beundra honom, och hans atelier var alltid öfverfull af besökande. Men detta tillfredsställde ej mästaren — han ville icke tjena ett parti, hans hyllningar gällde konsten. Med en produktivitet utan jemförelse lät han publiken alls icke få andrum. Batalj- och Jagtstycken följde osfbrutet hvarandra i spåren; och knappt hade hans

Mazeppa-bild, som föreställer hetmannen på den vildt framrusande hästen, fängslat allas uppmärksamhet, innan han också hade färdig en annan Mazeppa, omringad af hungriga vargar.

Vernet hade nu blifvit en man, som man ej mera kunde ignorera, utan att göra sig löjlig. Han skickades därför till Rom, för att som direktör vid dervarande målarskola ersätta Pierre Guérin. Hans fleråriga vistande i Italien ha vi att tacka för en mängd taflor, bland andra den som framställer de af påfliga soldater öfverfallna banditer och den biktande röfvaren, hvilka begge ha förvärfvat sig europeisk ryktbarhet. Med Algiers eröfrande öppnade sig för Vernets mångsidiga talang en ny verkningskrets. Han lärde känna Orienten och tillegnade sig denna kändedom för att på ett lysande sätt behandla bibliska ämnen. Hittills hade målarna, då de icke kunde måla efter egen åskådning på visst sätt upfunnit en egen Orient och emedan den ene lånade af den andre, liknade deras orientalska scenerie föga den verkliga orientens. Vernet gjorde genom sina kompositioner först Orienten och Occidenten fullkomligt bekanta. Hans taflor efter bibliska ämnen, såsom Juda och Thamar, Rebecca vid brunnen m. fl. äro äkta orientalska genrebilder. Många fromma målare och konstkännare hafva velat kalla denna behandling af bibliska ämnen en synd; men Vernet är en realist, som målar naturen efter egen åskådning.

Utom de bibliska bilderna målade Vernet en mängd jagtstycken, lejon-, tiger- och vildsvinsjagter, hvilka samtliga vittna om hans ovanligt lifliga uppfattningsförmåga. Men sin rika talangs största verksamhet egnar han åt fransk-algiriska krigsscener. Louis Philip, som under sin regering lät ifrigt utsmycka Versailleslottet, gaf Vernet i uppdrag att måla de märkvärdigaste afrikanska strider och sålunda uppstod en följd af taflor, såsom stormningen af Konstantine, fälttåget i Kabylien, eröfringen af Smala och slaget vid Isly.

Må kritiken gerna hafva mycket att anmärka på dessa taflor; vi fästa i synnerhet uppmärksamheten på den natur-sanning, som i synnerhet befinner sig i de två sistnämnda. Allt är der porträtt.

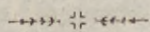
Hvarje officer, ja till och med de simpla soldaterna äro målade efter naturen. Som kompositioner ha de ett underordnad värde. Men detaljerna äro af en underbar verkan. Förgrunden af den kolossala taflan, "eröfringen af Smala," bildar tre tält. Det första är redan upptaget af franskt kavalleri. I de tveune andra tälten råda ångest, raseri och förfäran om hvarandra. Männerna gripa till vapen; fruntimren haka sig fast vid männerna eller gripa krampaktigt sina barn och gömma dem uti de vagglika korgarne på sina kameler. Af de gaseller, som man varseblir på taflan, blicka några med sina milda ögon förskräckta åt den riktning, från hvilken fienden närmar sig; andra springa på sina fint bildade ben Jerifrån. Ögat flyger från ena till andra ändan af denna tafla, alltid öfverraskadt, alltid tjusadt af detaljernas sanning; men ty värr saknar bilden enhet. Den är rik på verkningar, men totalintrycket fattas.

Med hvilken förvånande hastighet Vernet föröfrigt arbetar, kan skönjas deraf, att denna eröfring af Smala, sannolikt den omfångsrikaste af alla målningar, som nånsin blifvit skapade, redan var utställd tvenne år efter den verkliga eröfringen. Vernet är äfven improvisatör, som kastar, om man så får uttrycka sig, bilderna på duken. Hans kompositioner förberedas icke af någon pennritning eller färgskiss. Bilderna komma honom komplett färdiga ur hufvudet, likasom Minerva ur Jupiters. Antalet af hans verk gränsar till det otroliga och han måste väl sjelf vara förvånad öfver sin produktivitet. Kraftfull som han trots sina sextio sex år är, tänker han ännu ej på att för alltid bortlägga sin palett. Ett jagtstycke, som han ganska nyss målat, och marskalk Voillants porträtt, som knappt ännu lemnat hans atelier, intyga tillräckligt, att hans öga ännu är skarpt, hans hand ännu säker och hans fantasi ännu liflig och verksam. Vernet är en ganska förträfflig porträttmålare. Porträttet af en ordensbroder, som befinner sig i den allmänna konstutställningen, gifver härpå ett ojäfvigt bevis.

Horace Vernet är elev af Vincent, alltså af Davidska skolan; men han har gått sin egen väg. Han har icke arbetat mycket efter det antika, som han aldrig tyckte om. Kött och ben sade honom mera än marmorn. Vernet

är Frankrikes populäraste målare. Han valde sitt fosterlands bekantaste och nyaste hjeltedater till ämnen för sina tafvor och utförde dem med en naturtrohet och sanning, som satte hvar och en i förvåning. Kritiken förebrådde honom denna realism och sade, att han saknade poesi och högre åskådning. Men Vernet har dock den förtjenst, att ända från början af sin konstnärsbana fullkomligen hafva begripit sin talang och frambragte på detta sätt verk, hvilka visserligen icke äro de fullkomligaste, som konsten förstår att skapa; men hvilka dock ha ett stort värde, som endast den förblindade afunden kan fränsäga honom.

Vernet har ett minne, som gränsar till det otroliga. Han behöfver blott att betrakta en soldat ett par minuter, för att efter många år återgifva honom på duken, och det ända till den obetydligaste detalj, ända till den obetydligaste rynka på hans röda byxor. Som kolorist är ganska mycket att anmärka emot honom, hans färger äro icke alltid nog bestämda, och änskönt han genom de ämnen han behandlar är tvungen, att ofta framställa landskap, så lyckas dessa honom dock mycket sällan. Han behandlar dem förmycket som bisak och förstår icke att gifva dem någon rik karakter.

Praktisk anvisning om konstgjord odling af fisk *).

(AF COSTE.)

1. Den konstgjorda befruktning.

Om man vill företaga sig att med konst befrukta någon fiskarts ägg, så måste man vid lektiden samla alla individer af den art, på hvilken man vill operera, och hålla dem i ett förvaringsrum, hvarur man lätt kan hämta dem. Sedan man derefter tagit ett kärl af glas, fayence, trä eller till och med jernbleck, hvars botten är slät och lika så stor som den öfre öppningen, på det att äggen derpå må kunna utbreda sig, så slår man i detta förut väl renade kärl omkring halftannat stop klart vatten.

Sedan dessa förberedelser äro slutade,

*) Ur Bibliothek för Landtmän.

tager man en hona, som man med venstra handen håller fast vid hufvudet och bröstet, under det att den högra handen, med tummen på underlivets sida, och de andra fingrarna lagda på ryggen och sidorna, såsom en ring glider ned framifrån och bakåt på fisken, samt trycker äggen sakta mot stjärtöppningen, ur hvilken de måste utgå.

Om dessa ägg äro mogna och redan hafva löst sig ur äggstockens kapsler, så är den lindrigaste tryckning tillräcklig att utdrifva dem och vid denna tryckning uttömmes honans buk, utan att hon derigenom lider någon skada; ty följande året är hon åter lika fruktsam, som de fiskar, som hafva lekt på naturligt sätt, hvarom vi ofta hafva öfvertygat oss vid anstalten på Håningen.

Är man deremot i och för äggens utdrifvande tvungen att använda en viss kraftansträngning, så kan man vara öfvertygad, att de ännu äro inneslutna i väfnaden af det organ, hvarutur de uppkommit, samt att man förtidigt med dem gått till väga. Man måste då låta bli operationen, sätta honan tillbaka i sitt förvaringsrum, och vänta tilldess att äggen mogna, förutsatt, att denna mognad icke länge låter vänta på sig; ty om en hona måste hållas för länge fången i ett trångt rum, så förderivas hennes ägg.

Om honorna äro så stora att en person ej kan hålla och uttrycka dem, så tager man en medhjelpare, som håller dem öfver kärlet, och det antingen med sina fingrar, som han lägger i gälarna, eller ock med ett tåg, som han drager igenom dem. Om så behöfves i och för fiskens krampaktiga rörelser, så kan en tredje person hålla dess stjärt. Operatören lägger sedan sina båda händer vid djurets sidor, förenar tummarna på bröstet, och skjuter sedan med en tryckning ofvanifrån och nedåt utur lifvet den ofantliga massan af ägg, som håller dess väggar utspända. Den vertikala hållningen är vanligtvis tillräcklig för de ägg, som ligga i stjärtens närhet och af sin egen tyngd skjuta framåt. En förnyad tryckning framskjuter småningom äfven de andra äggen.

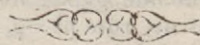
Äggens lätta framträdande är ett säkert bevis på deras mognad, emedan det bevisar att de lossnat ur äggstockarna; men det är icke något ovillkorligt bevis på

deras förmåga att befruktas. Det gifves verkligen fall, då de dräktiga honorna till och med i fria tillståndet, fästän äggen hafva löst sig ur ovarierna, af för oss ännu obekanta skäl icke kunna befria sig ifrån dem, och då förderivas äggen derigenom att de för länge kvarstanna i bukhålan, och förlora de egenskaper, med hvilka man skulle hafva funnit dem begåfvade, om de förut afgått ur buken.

Öfvade personer igenkänna tillvaron af denna förstörelse på två tydligt framstående symptom: först på bortgången af ett varlikt ämne, hvaraf man i normala tillståndet icke finner något spår, och som grumlar vattnet, så snart de första äggen falla deri; dernäst på den hvita färg som dessa ägg antaga vid sin beröring med vattnet. Om hvarken det ena eller andra af dessa kännetecken visa sig, så häntyder allt på att operationen lyckas: äggen befinna sig då i gynsamma förhållanden. Men i hvarje fall måste man undvika, att låta en för stor mängd af dem falla i kärlet, ty de kunna derigenom till och med hindra att vattnet, från hvilket de på intet sätt böra åtskiljas, med lätthet tränger igenom. Då honorna innehålla en stor mängd ägg, gör man därför väl uti att fördela dessa på flere kärl, för att sedan särskilt på dem kunna inverka. Resultatet skall då vinnas under vilkor, som skola göra framgången fullständigare.

Knappt har denna operation slutats, förrän man finner, att de handgrepp, som man måste företaga för att drifva äggen ur honornas kropp, derjemte hafva utdrifvit en del af det slem, hvarmed dessa honors kropp är uppfyllt, och man måste skynda sig att förnya vattnet i kärlet, hvarvid man likväl aldrig bör lemna äggen på det torra. Derpå tager man en hanne, hvars mjölk man uttrycker på samma sätt som man har fått äggen. Då denna mjölk är i fullkomligen moget tillstånd, så flyter den rikligt, samt är hvit och tjock som grädde; men då så mycket deraf har utflutit, att blandningen har antagit utseendet af vassla, så antager man att rommen blifvit tillräckligt mättad.

(Forts.)

Kort Nekrolog.

Mine herrar! Vi äro i dag församlade till en stor högtidlighet; tillåten mig vid aftäckandet af detta porträtt af min för tidigt aflidne högtärade herr företrädare i detta institut, att i minnet återkalla denne värdige mans förtjenster. Men hvartill behöfves många ord — rörelsens tårar qväfva min röst! — Jag skall därför fatta mig i korthet och säger blott: Min värdige företrädare hade redan i lifstiden förtjent att här upphängas.

Den största olyckan.

Gossen. Far! skynda er hem, mor dör.
 Fadren. Jag kommer straxt, bara ja druckit ut.
 Gossen. Och lillan har fallit ner i källaren och kan inte komma ut.
 Fadren. Hon kan bli der tills jag kommer.
 Gossen. Grannen är ock derhemma, för att betala sin skuld.
 Fadren. Han kan komma igen en annan gång, nu har jag ingentid.
 Gossen. Och från bränvinsfatet har ett tunnband sprungit och allt bränvinet rinner ut.
 Fadren. Fördömde pojke, hvarför sa' du inte det genast? Då heter det att röra på sig, om det inte skall ske en olycka.

En gång måste det dock bli annorlunda.

Mannen. Min Gud! Jag måste då verkligen dö; är det då alls ingen hjälp för mig?
 Fruen. Nå, trösta dig, käre man, så kan det ej fortvara. Gör som jag, jag har alltid tänkt: En gång måste det dock bli annorlunda.